

Posudek školitele

**Zdomácnění
vědecko-technické revoluce
v Československu:
inovace v české kuchyni a výživě
50. a 60. let 20. století**

Julie TOMSOVÁ

Diplomová práce

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK, Praha 2014, 153 stran

Sotva bychom dnes prostor, kde by chybělo základní kuchyňské vybavení, považovali za příklad kvalitního bydlení. Nároky na úpravu jídla a úroveň stolování se za poslední půlstoletí natolik proměnily, že se z kuchyně stává jedno z klíčových míst domácnosti a z vybavení kuchyně jedno z nejdůležitějších měřítek kvality našich obydlí. A týká se to i složení stravy – sotva bychom dnes jídelníček bez ovoce nebo bez dostatečné variability považovali za projev kvalitního životního stylu. Ať se se zásadami zdravého životního stylu ztotožňujeme nebo ne, ovlivňují náš svět mnohem více, než si někdy uvědomujeme. Kuchyně tak není jen místem přípravy pokrmů, ale i ztělesněním specifické ideologie.

Řada očekávání, která spojujeme s představou kvalitního bydlení a stravování, je přitom poměrně mladého data. A i ty nároky, které se zrodily dříve, prošly v druhé polovině 20. století prudkým vývojem, do něhož kromě prohlubujícího se nároku na egalitární distribuci civilizačních výhod patří také technologický vývoj a jeho uplatnění v domácnosti nebo proměňující se názory na postavení žen v domácnosti, na význam zdraví atd.

Za jednoznačný autorčin výkon bych považoval skutečnost, že se odvážila do tohoto komplikovaného terénu vstoupit a nabídnout svoji výkladovou verzi toho, jak technologický vývoj souvisel s proměnami oficiální ideologie a jak se promítl do každodenních životů lidí. Julie Tomsová se na počátku svého bádání inspirovala bádáním na podobná témata z dějin Sovětského svazu (zejména pracemi historiček jako Susan Reid nebo Ruth Oldenziel) i domácím, českým zpracováním dějin stravování (z pera Martina France). Tyto práce se staly referenčním rámcem jejího zkoumání, které usilovalo propojit technologické aspekty (stavby bytů a speciálně kuchyní v nich) s debatami o výživě, kvalitním životním stylu v 50. a 60. letech 20. století, kdy tyto nároky procházely asi nejbouřlivějšími proměnami.

Dále bych, za druhé, rád vyzvedl poměrně vysokou pečlivost ve zpracování jak dosavadní literatury k tématu, tak pramenů, na jejichž základě Julie Tomsová nabídla výklad klíčových

proměn, k nimž na tomto poli v 50. a 60. letech došlo. Přitom se nezaměřila jen úzce na oblast stravování, ale zasadila výklad do vývoje výstavby bytů nebo obchodů, debat o této „nové“ a kvalitní výstavbě a vědeckých zkoumání „výživy lidu“. Asi nejinspirativněji působí líčení tam, kde se představy o kvalitní stravě a o kvalitním bydlení propojují s analýzou výstav (potravin, ale i techniky) nebo budováním „Domu potravin“ atd. Na těchto místech je zřejmé, že komunistický režim operoval s něčím jako „civilizační výkon“, který mohl mít často poměrně velkou legitimizační funkci.

Pokud bych měl z perspektivy školitele poukázat na místa, která mohla být zpracována jinak a/nebo důkladněji, zmínil bych je rovněž ve dvou bodech. Předně, po stránce empirické práce trochu kopíruje, na co ve svém bádání poukázal Martin Franc. Tento aspekt sice není „deficitem“ v pravém slova smyslu, přeci však omezuje dopad práce a její význam pro akademickou debatu: jelikož představuje rozpracování toho, co se již v dosavadních zpracováních nachází, zbytečně omezuje dopad poměrně velkých pracovních investic, které do svého projektu Julie Tomsová vložila.

S touto možná ne zcela vypracovanou originalitou práce pak, za druhé, souvisí, že zde nejsou úplně propracovány klíčové teze, závěrečné argumenty. Závěr otevírá důležité otázky, například ohledně působení ideologie. Jak si totiž Julie Tomsová v závěru všímá, přijatelnost či nepřijatelnost „režimu“ nemusela být výsledkem vědomého přijetí doktrinálních principů ze strany racionálně rozvažujících občanů, nýbrž se mohla spíše zakládat na srozumitelnosti a přijatelnosti „každodenní“ ideologie, která překládala „civilizační výkon“ režimu do srozumitelných kategorií a nabízela praktickou „zkušenost“ s tím, co lidé intuitivně vnímali jako „pokrok“, „vyšší standard“ atd. V práci samotné jsou však tyto motivy přítomny spíše implicitně, i když je autorka na mnoha místech takřkajíc velmi blízko – právě třeba tam, kde líčí debaty o kvalitě bydlení, kvalitě nakupování a jejich „materializaci“ v různých propagandisticky využitých akcích jako při stavbě sídlišť nebo zmíněného Domu potravin.

Z výše zmíněných důvodů předloženou diplomovou práci rád doporučuji k úspěšné obhajobě a doporučuji její hodnocení známkou *velmi dobře*.

V Praze, dne 8. září 2014

Doc. PhDr. Michal P u l l m a n n , Ph.D.